

Μπγιρν Ίλερ: Συνέντευξη με τον επιζώντα της επίθεσης στο νησί Ουτόγια της Νορβηγίας

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ερωτήσεις συνέντευξης για την Πεμπτουσία: Δρ. Μαρία Αλβανού

Η Πεμπτουσία έχει την τιμή να φιλοξενεί μια συνέντευξη με τον Μπγιρν Ίλερ. Ο κ. Ίλερ είναι επιζών της επίθεσης στο νησί Ουτόγια της Νορβηγίας, στις 22/7/2011. Είναι ένας ακτιβιστής, συγγραφέας και σκηνοθέτης που εργάζεται ενάντια στην ιδεολογία του ρατσισμού, του μίσους και του βίαιου εξτρεμισμού. Το έργο του βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις εμπειρίες του, αν και μέσα στις μεθόδους και τα πιστεύω του, μπορεί κανείς να βρει ίχνη της παλαιότερης δουλειάς του πάνω στα ανθρώπινα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια. Το 2013 απέκτησε – εγκαίρως παρά το γεγονός ότι η τρομοκρατική επίθεση συνέπεσε με τις σπουδές του – το πτυχίο του στη Σκηνογραφία και Τεχνολογία Θεάτρου από το Ινστιτούτο Παραστατικών Τεχνών του Λίβερπουλ. Το έργο του περιλαμβάνει πληθώρα άρθρων σε Νορβηγικές αλλά και διεθνείς εφημερίδες. Μέσω της συμμετοχής του σε συνέδρια, όπως το Φόρουμ Ελευθερίας του Όσλο και σε δίκτυα, όπως το Δίκτυο Κατά του Βίαιου

Εξτρεμισμού, κατάφερε να εμπνεύσει κι άλλους ακτιβιστές. Το 2013 πήρε μέρος στη συγγραφή του θεατρικού έργου «Τα Γεγονότα» του Ντέιβιντ Γκρέιγκ, το οποίο αποκαλύπτει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται ένας άνθρωπος που έχει επιζήσει από ένα συμβάν παρόμοιο με αυτό της επίθεσης. Αυτό το διάστημα ο Μπγιρν ασχολείται με την παραγωγή της ταινίας «Rough cut: Γενοκτονία και Εγκλήματα Κατά της Ανθρωπότητας». Μέσω της ταινίας, ο ίδιος μαζί με την Παραγωγό/Σκηνοθέτη Κάρολιν Φρόγκνερ, ξεσκεπάζουν τις ομοιότητες που παρουσιάζουν οι ιδεολογίες των δεξιών εξτρεμιστών, των νέο-ναζί, των ρατσιστών, καθώς και την ιδεολογία πίσω από τη γενοκτονία. Αυτό το πετυχαίνουν αντλώντας υλικό από τις εμπειρίες επιζώντων, ακτιβιστών και πρώην εξτρεμιστών από τη Ρουάντα, τη Νορβηγία, τη Γερμανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες και αφήνοντας τους να διηγηθούν τις ιστορίες τους. Μέσα από την τέχνη, τη δεκτικότητα, την ελευθερία έκφρασης και διαλόγου, εξακολουθεί με το έργο του να ξεσκεπάζει την αδικία και το μίσος και προσπαθεί να διασφαλίσει ότι κανείς δε θα χρειαστεί να ξαναζήσει θηριωδίες, όμοιες με εκείνες που έζησε ο ίδιος το 2011.

Έχουν περάσει τρία χρόνια από την επίθεση στη Νορβηγία. Τι πιστεύεις ότι έχει αλλάξει αυτήν την περίοδο στη χώρα σου αναφορικά με τις διαδικασίες ριζοσπαστικοποίησης που κατέστησαν δυνατό ένα τέτοιο συμβάν;

Πριν από μερικές μέρες, δημοσιοποιήθηκε ότι ένας από τους δράστες προηγούμενου περιστατικού βίαιου ακροδεξιού εξτρεμισμού βγήκε από τη φυλακή ύστερα από 12 αντί για 17 χρόνια στα οποία είχε καταδικαστεί για ανθρωποκτονία υποκινούμενη από ρατσισμό. Μετά την αποφυλάκισή του, επέστρεψε στο ναζιστικό κίνημα και μαζί με άλλους παρευρίσκεται σε συγκεντρώσεις της σκανδιναβικής ναζιστικής κοινότητας. Αυτό, για μένα, αποδεικνύει την ανικανότητα του νορβηγικού σωφρονιστικού συστήματος να αντιμετωπίσει τις εξτρεμιστικές ιδεολογίες. Το σωφρονιστικό μας σύστημα βασίζεται στην έννοια της επανένταξης και αναμόρφωσης πρώην εγκληματιών και στις περισσότερες περιπτώσεις στέφεται από μεγάλη επιτυχία, εφόσον τα εγκλήματα δεν συνδέονται με πολιτική ή θρησκευτική ιδεολογία. Ενδεχόμενες βελτιώσεις, όπως η εφαρμογή μεθόδων που έχουν αξιοποιηθεί στο εξωτερικό σε προγράμματα Έξοδος και συζητηθεί στα πλαίσια της πρωτοβουλίας FREE , θα μπορούσαν να αποβούν πολύτιμες στην παραπάνω διαδικασία. Γνωρίζω αρκετούς πρώην ρατσιστές, οι οποίοι θα ήταν παραπάνω από πρόθυμοι να μοιραστούν τις γνώσεις τους και τη διαδικασία αναμόρφωσης, ώστε να υπάρξει βελτίωση στις επίσημες προσπάθειες για αναμόρφωση των φυλακισμένων. Ωστόσο, το πολιτικό και δημόσιο σύστημα στη Νορβηγία δε φαίνεται αρκετά ικανό να μάθει είτε από τα λάθη του παρελθόντος, είτε από την εμπειρία που προέρχεται από το εξωτερικό.

Η ανικανότητα αυτή φανερώνεται με διάφορους τρόπους. Ο πιο σημαντικός για πολλούς από εμάς που επιζησαμε από την επίθεση, είναι η ανικανότητα του συστήματος να μάθει και να αναπτύξει το σύστημα ιατρικής περίθαλψης, έτσι ώστε να εξυπηρετεί τις ανάγκες επιζώντων κρουσμάτων βίας. Το 2011, το σημείο αναφοράς των περισσότερων ψυχολόγων που εργάζονταν πάνω σε ψυχικά τραύματα στη Νορβηγία, ήταν οι φυσικές καταστροφές, όπως το Τσουνάμι του 2004 στον Ανατολικό Ινδικό Ωκεανό. Είναι λάθος να αντιμετωπίζεις ένα βίαιο τρομοκρατικό χτύπημα υποκινούμενο από πολιτικούς λόγους ως φυσική καταστροφή, λάθος που θα μπορούσε να αποφευχθεί αν η ιατρική κοινότητα ήταν ικανή να μάθει από αυτούς που έχουν υποστεί παρόμοιες επιθέσεις στο παρελθόν. Εγώ ήμουν αρκετά τυχερός καθώς σπούδαζα στο Ηνωμένο Βασίλειο την περίοδο της επίθεσης και ξαναγύρισα εκεί σχετικά σύντομα μετά το γεγονός. Εκεί με παρακολουθούσε ψυχίατρος με επαρκή γνώση πάνω σε βίαιες επιθέσεις, καθώς είχε εργαστεί για αρκετά χρόνια στο στρατό και την αστυνομία. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί φορείς στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορούν να χειριστούν καλύτερα τους επιζώντες, ως αποτέλεσμα της μεγάλης πείρας που έχουν πάνω στο θέμα σε σχέση με εμάς στη Νορβηγία. Σε αυτούς τους τομείς, πολύ λίγα πράγματα έχουν αλλάξει.

Όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε τη διαδικασία

ριζοσπαστικοποίησης που κατέστησε εφικτό ένα τέτοιο γεγονός, και πάλι δεν έχουμε μάθει πολλά πράγματα. Στη Νορβηγία, υπήρχαν άνθρωποι που εργάζονταν στην έρευνα του ακροδεξιού εξτρεμισμού, στο στρατιωτικό ερευνητικό ινστιτούτο. Το πρόγραμμα αυτό όμως έχει τελειώσει και λόγω της έλλειψης κυβερνητικού ενδιαφέροντος και, κατ' επέκταση χρηματοδότησης, δεν υπάρχει ενδιαφέρον ανανέωσης. Εκτός από αυτό, δεν υπάρχει σχεδόν κανένα είδος έργου για αυτό το ζήτημα. Εγώ προσωπικά χρηματοδοτώ τον μεγαλύτερο όγκο της δουλειάς και της έρευνας που κάνω πάνω σε αυτό το ζήτημα μέσα από άλλες δουλειές και μέχρι στιγμής υπάρχει σχετικά χαμηλό ενδιαφέρον στη Νορβηγία για αυτό το θέμα, αν και έχει λάβει διεθνή αναγνώριση σε χώρες όπως η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο, μεταξύ άλλων. Ελπίζω ότι αυτό θα αλλάξει. Παρατηρούμε και εδώ την κουλτούρα την ανικανότητας να μάθουμε από άλλες χώρες ή από το ίδιο μας το παρελθόν. Από τη δική μου εμπειρία, κάνουμε πολύ λίγα πράγματα για να αντιμετωπίσουμε τις εξτρεμιστικές κοινότητες, να προσπαθήσουμε να επικοινωνήσουμε, να υποστηρίξουμε την αναμόρφωση και να εργαστούμε με ομάδες υψηλού ρίσκου, έτσι ώστε να αποφύγουμε πρωτίστως την ένταξή τους σε εξτρεμιστικές κοινότητες.

Ένα ακόμα πρόβλημα που υπάρχει εδώ είναι ότι έχουμε μια πολύ παραδοσιακή αντίληψη της τρομοκρατίας. Ολόκληρη η νοοτροπία μας είναι συνυφασμένη με την εξτρεμιστική βία που προέρχεται από εξτρεμιστικές ομάδες και όχι από τρομοκράτες που δρουν μόνοι τους, όπως ο Μπρέιβικ. Κατά τη γνώμη μου αυτό αποτελεί πρόβλημα. Με άλλα λόγια, πιστεύω πως έχουν αλλάξει πολύ λίγα πράγματα στον τρόπο με τον οποίο η επίσημη Νορβηγία αντιμετωπίζει τη ριζοσπαστικοποίηση. Ωστόσο θεωρώ ότι η επίθεση εξακολουθεί να έχει μια διαρκή επίδραση στο μυαλό των περισσότερων, πολλοί ακροδεξιοί εξτρεμιστές απορρίπτουν τις ενέργειες του Μπρέιβικ, ακόμα κι αν υποστηρίζουν την ιδεολογία του. Υπάρχει, βέβαια και ο κίνδυνος οι πράξεις αυτές και η έλλειψη ικανότητας για την αντιμετώπισή τους να αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για ανθρώπους που προέρχονται από την ακροδεξιά, αλλά και για ανθρώπους από άλλες εξτρεμιστικές κοινότητες.

Αναγνωρίζεις τυχόν παραμέτρους κινδύνου στη Νορβηγική κοινωνία για περαιτέρω εξτρεμιστικές επιθέσεις;

Λόγω της ανικανότητας επαρκούς αντιμετώπισης της ριζοσπαστικοποίησης, πιστεύω πως υπάρχει κίνδυνος για περαιτέρω επιθέσεις στη Νορβηγία. Η κουλτούρα μας δεν αγαπά την αντιπαράθεση, καθώς η αμφισβήτηση των απόψεων του άλλου, είτε πολιτικές, είτε ιδεολογικές ή θρησκευτικές, είναι κάτι που αποδοκιμάζεται. Αυτό είναι πρόβλημα όταν αμφισβητεί κανείς εξτρεμιστικές

απόψεις, ή την προθυμία του κοινού να τις αναγνωρίσει ως πρόβλημα αλλά και να τις αμφισβητήσει.

Επιπλέον υπάρχει η παράδοση να θεωρούμε τον ακροδεξιό εξτρεισμό ως κάτι διαφορετικό από άλλες μορφές εξτρεισμού, όπως ο εξτρεισμός των τζιχαντιστών, ενώ αν κοιτάξουμε στον πυρήνα του προβλήματος, όλοι οι εξτρεμιστές είναι σχετικά όμοιοι και οι μηχανισμοί του εξτρεισμού είναι οι ίδιοι στις περισσότερες περιπτώσεις. Στα πολιτικά κόμματα δεν συμβαίνουν και πολλά πράγματα καθώς τα δεξιά κόμματα προσπαθούν να επιρρίψουν την ευθύνη για την ισλαμική βία στους μετανάστες, ενώ τα αριστερά κόμματα επιρρίπτουν την ευθύνη για το δεξιό εξτρεισμό στα δεξιά κόμματα. Αυτό, κατά τη γνώμη μου, γίνεται για να κερδίσουν τα κόμματα φθηνούς πολιτικούς πόντους, από το να αντιμετωπίσουν τα ουσιαστικά ζητήματα της εξτρεμιστικής ιδεολογίας και της εξάπλωσης των βίαιων εξτρεμιστών.

Ένα επιπλέον πρόβλημα εδώ είναι και η απανθρωποποίηση του Μπρέιβικ. Πρώτα απ' όλα, οι άνθρωποι δεν ήθελαν να προφέρουν καν το όνομά του, καθώς τον έβλεπαν ως ένα είδος τέρατος, σαν το Βόλντεμορτ στη σειρά βιβλίων Χάρι Πότερ. Επίσης οι άνθρωποι τον θεωρούν τρελό, αντίληψη που επηρέασε σε πολύ μεγάλο βαθμό τη δίκη και την άποψη της κοινής γνώμης για αυτήν, καθώς το βασικό ερώτημα που ετίθετο ήταν αν έπρεπε ή όχι να τον αντιμετωπίζουν ως διανοητικά υγιή. Αυτό υποστήριζε περαιτέρω την ιδέα ότι το χτύπημα ήταν ένα είδος φυσικής καταστροφής, που συμβαίνει μια στις τόσες, παρά μια πράξη που βασίζονταν σε απόψεις και ιδεολογίες που συμμερίζονται κι άλλοι, πράξη που θα μπορούσε εύκολα να επαναληφθεί σε κάποια άλλη μορφή από εξτρεμιστές είτε με τις ίδιες είτε με αντίθετες απόψεις από αυτές του Μπρέιβικ.

Οι παράμετροι αυτοί, σε συνδυασμό με ένα αναπτυσσόμενο δεξιό λαϊκό κίνημα σε όλη την Ευρώπη, καθώς και το υψηλό επίπεδο σύγκρουσης ανθρώπων με διαφορετική κουλτούρα, θρησκεία και απόψεις, μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα. Θεωρώ ότι αυτή η εξέλιξη απορρέει από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της κατάστασης στη Συρία, της αντίληψη της κοινής γνώμης για τον ισλαμικό εξτρεισμό σε όλο τον ισλαμικό κόσμο (ο οποίος παρουσιάζεται με τρόπο προβληματικό από τα μέσα, τα οποία επιβιώνουν χάρη στις συγκρούσεις και στην πραγματικότητα κερδίζουν περισσότερα όταν τρομοκρατούν τους ανθρώπους παρά όταν τα πράγματα είναι ισορροπημένα), του ρατσισμού που ακολούθησε την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου και που ξεδιπλώθηκε πολύ διαφορετικά στην Ευρώπη απ' ότι στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και την οικονομική κρίση του 2008. Η τελευταία παρουσιάζει κάποια κοινά με το κραχ του 1929, σε ότι έχει να κάνει με την εξάπλωση των ακροδεξιών

εξτρεμιστικών κινημάτων, αλλά έχει οδηγήσει και σε μία ολοένα αυξανόμενη απογοήτευση, ιδίως στους νέους ανθρώπους που δεν μπορούν να βρουν δουλειά και έρχονται αντιμέτωποι με την ιδέα ότι οι μετανάστες τους παίρνουν τις δουλειές. Πραγματικές δυσκολίες όπως αυτή της έλλειψης δουλειάς για τους νέους ανθρώπους θέτουν ένα ουσιαστικό πρόβλημα στην Ευρώπη του 2008 και μετέπειτα, όμως οφείλουμε να αντικρούσουμε αυτούς που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι αυτό οφείλεται στη μετανάστευση, ή στο γεγονός ότι κάποιος έχει διαφορετικό χρώμα, εθνικότητα ή κουλτούρα από εμάς. Αυτή δεν είναι η λύση στο πρόβλημα.

Βρέθηκες στο στόχαστρο εν ψυχρώ ενός ανθρώπου που δεν είχες συναντήσει ποτέ, ούτε είχες κάτι εναντίον του. Το γεγονός αυτό έχει αλλάξει (και αν ναι πώς) τη στάση σου και την εμπιστοσύνη σου στους ανθρώπους;

Στην πραγματικότητα δεν έχει αλλάξει και τόσο τη στάση και την εμπιστοσύνη μου στους ανθρώπους. Ίσως τώρα να είμαι πιο επιφυλακτικός από ό,τι πριν, αν και δεν ξέρω κατά πόσο αυτό έχει να κάνει με το συμβάν καθαυτό. Εξακολουθώ να δυσκολεύομαι να εμπιστευτώ την αστυνομία, λόγω της ανικανότητάς της κατά τη διάρκεια της επίθεσης, αλλά κυρίως γιατί ο Μπρέιβικ φορούσε στολή αστυνομικού. Επίσης, είμαι πιο προσεκτικός σε ορισμένους χώρους εξαιτίας της δημόσιας εικόνας μου αυτόν τον καιρό αλλά θεωρώ ότι αυτό είναι άλλη υπόθεση.

Τι θα έλεγες εσύ προσωπικά στο δράστη για τις πράξεις του και την επίδρασή τους στη ζωή σου;

Νομίζω ότι δεν έχω και πολλά να του πω. Πιστεύω ότι θα με ενδιέφερε περισσότερο να ακούσω τον ίδιο και το σκεπτικό της δολοφονίας, και ίσως μετά να προσπαθούσα να το αντικρούσω. Μέσα από αυτό ελπίζω ότι μπορώ να αποδείξω ότι έχω αντιστρέψει τον κύκλο της βίας, ότι την χρησιμοποιώ για να κάνω κάτι καλό σε αυτόν τον κόσμο, μια προσπάθεια να αποφύγουμε πράξεις βίας στο μέλλον, ότι δεν υποκύψαμε στην ιδεολογία του Μπρέιβικ, αλλά αντιθέτως αντιστεκόμαστε σε αυτήν.

Έχεις συγχωρήσει τον άνθρωπο που σου επιτέθηκε;

Είχα πρόσφατα μία εκτενή συζήτηση για αυτό με το Πρόγραμμα Συγχώρεση στο Ηνωμένο Βασίλειο, οπότε θα επαναλάβω την απάντηση που τους έδωσα πάνω σε αυτό το θέμα: Δε γνωρίζω αν ο Μπρέιβικ είναι ικανός να μετανιώσει και ειλικρινά δεν με ενδιαφέρει. Οι άνθρωποι το θεωρούν παράξενο που για μένα είναι τόσο ασήμαντος αλλά προτιμώ να προσπαθώ να σταματήσω ανθρώπους από το να

βλάψουν άλλους από το να σπαταλάω χρόνο στον Μπρέιβικ. Μου δόθηκε το δώρο της ζωής και αν μπορώ να το αφιερώσω στο να εξασφαλίσω ότι ούτε ένας άνθρωπος δε θα χρειαστεί να περάσει ότι πέρασα εγώ και οι φίλοι μου, τότε το αξίζει.

Ωστόσο, πιστεύω ότι πρέπει να αναγνωρίσουμε την ανθρώπινη υπόσταση του Μπρέιβικ, διότι υπεύθυνος για αυτήν τη σφαγή ήταν ένας άνθρωπος. Για μένα, οι προσπάθειες κάποιων να αφαιρέσουν από τον Μπρέιβικ τον ανθρώπινο χαρακτήρα του είναι πραγματικά τρομακτικές, διότι αυτό ακριβώς προσπάθησε να κάνει αυτός σε εμάς. Ενίοτε οι άνθρωποι αρνούνται να προφέρουν το όνομά του, πράγμα που του δίνει ακόμα περισσότερη δύναμη, κάνοντάς τον σχεδόν ημίθεο. Αυτό μου θυμίζει το φόβο για το όνομα Λόρδος Βόλντεμορτ στη σειρά βιβλίων Χάρι Πότερ• δε θα έπρεπε ένα όνομα να ασκεί τόση δύναμη πάνω μας. Οι Νορβηγοί προσπαθούν να απανθρωπίσουν τον Μπρέιβικ αποκαλώντας τον τέρας ή διάβολο και στην πορεία για τη δίκη του, υπήρχε μεγάλη πίεση από την κοινή γνώμη να δικαστεί ως ψυχικά ασθενής, υποστηρίζοντας έτσι ότι η επίθεση στο νησί Ουτόγια προήλθε από έναν και μόνο παράφρονα, κάτι σαν φυσική καταστροφή. Σαν να προσπαθούσαν να το ξεγράψουν. Υπάρχει όμως ένας μεγάλος κίνδυνος εδώ, διότι δεν αντιλαμβανόμαστε ότι μπορεί ένας άλλος άνθρωπος να κάνει το ίδιο ακριβώς πράγμα.

Η συγχώρεση είναι μια έννοια που αντιλαμβανόμαστε διαφορετικά στη Νορβηγία από ό,τι στον υπόλοιπο κόσμο. Υποθέτω ότι κάθε κουλτούρα έχει το δικό της τρόπο να αντιμετωπίζει τη συγχώρεση. Η συγχώρεση, δηλαδή, συχνά παρεξηγείται εδώ. Για μένα, η συγχώρεση δεν έχει καμία σχέση με τον Μπρέιβικ αλλά έχει να κάνει με εμένα και την ικανότητα μου να αποδεχτώ αυτό που συνέβη και να προχωρήσω παρακάτω. Έχει επίσης να κάνει με την ικανότητα μου να χρησιμοποιήσω αυτό που συνέβη στη ζωή μου με θετικό τρόπο και να χτίσω πάνω σε αυτό, να επιβεβαιώσω τον εαυτό μου ότι εγώ έχω τον έλεγχο της ζωής μου.

Είμαι ιδιαίτερα προσεκτικός με τη λέξη συγχώρεση γιατί είναι κάτι που παρεξηγείται συχνά. Όταν ο Ντέσμοντ Τούτου ισχυρίστηκε ότι η Νορβηγία πρέπει να συγχωρέσει την πράξη, προκλήθηκε γενική κατακραυγή στην κοινή γνώμη. Απογοητεύτηκα γιατί είμαι σίγουρος πως ο Ντέσμοντ Τούτου δεν εννοούσε συγχώρεση με την έννοια του να δικαιολογήσουμε ή να απαλλάξουμε κάποιον ώστε να επαναλάβει το αδίκημα. Πιστεύω ότι οι απόψεις του είναι πιο κοντά στις δικές μου, σε ό,τι έχει να κάνει με την αποδοχή και την ικανότητα να προχωρήσεις, αν και παραδέχεσαι ακόμα τον πόνο• με το να βρεις τη γνώση που μπορείς να αποκομίσεις από ότι συνέβη, για να εξασφαλίσεις ότι η βία δε θα επαναληφθεί.

Σε παρουσιάσεις συχνά αναφέρεσαι ως επιζών. Κατά πόσο αυτό διαφέρει για σένα από τη συνηθέστερη αντίληψη που επικρατεί σε τέτοιες περιπτώσεις, αυτή του «θύματος»;

Στα δικά μου μάτια ένας Επιζών είναι ένας ενεργός παράγοντας ενώ το θύμα είναι παθητικός. Το θύμα υπέστη κάτι που διέπραξε κάποιος άλλος και επέζησε• ο επιζών, όμως, προχώρησε και πήρε τη ζωή του στα χέρια του, δεν παρέμεινε παθητικός και πληγωμένος. Για μένα η έννοια του θύματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια του οίκτου και πολλές φορές δε θέλω ή δεν χρειάζομαι τον οίκτο των άλλων. Είμαι και θέλω να με θεωρούν έναν άνθρωπο πιο δυνατό από όλο αυτό. Την ίδια στιγμή, αναγνωρίζω ότι πρέπει να συνειδητοποιήσω τη δική μου αδυναμία και να αντιμετωπίσω κάποια από τα ζητήματα που σχετίζονται με την υπόθεση, και, γενικότερα, δεν έχω πρόβλημα με αυτού του είδους την «αδυναμία». Δεν την αφήνω όμως να ορίσει το ποιος είμαι.

Αναγνωρίζω, επίσης, το γεγονός ότι κάποιοι άλλοι έχουν διαφορετικές ανάγκες από μένα και, επομένως, μπορεί να επωφελούνται από την ταύτιση τους με το ρόλο του θύματος και όχι με αυτόν του επιζώντα. Κάποιο άνθρωποι χρειάζονται περισσότερη βοήθεια από εμένα, ή περισσότερο χρόνο, κάποιοι άνθρωποι δεν έχουν καταφέρει ακόμα να προχωρήσουν και να γίνουν επιζώντες, και αυτό πάλι είναι εντάξει. Τα πράγματα δεν είναι μόνο άσπρα ή μαύρα, μερικές φορές χρειάζομαι κι εγώ βοήθεια και υποστήριξη, ή νιώθω κι εγώ περισσότερο θύμα από ότι επιζών. Σε ό,τι έχει να κάνει, όμως, με το πώς παρουσιάζομαι από άλλους, θεωρώ σημαντικό να με αντιλαμβάνονται ως επιζώντα παρά ως θύμα, καθώς αυτό μου δίνει τη δύναμη να συνεχίζω να είμαι ενεργός παράγοντας στη ζωή μου και στο έργο μου κατά του εξτρεισμού.

Ποιο θα ήταν το μήνυμά σου προς άλλους ανθρώπους που έχουν στοχοποιηθεί σε εγκλήματα μίσους και εξτρεμιστικής βίας;

Αυτό είναι δύσκολο. Το μήνυμά μου θα κινούνταν στα πλαίσια του «δεν είσαι μόνος σου». Δεν είσαι μόνος σου ως θύμα ή ως επιζών και, ακόμα και όταν αισθάνεσαι ότι πρέπει να δουλέψεις μόνος σου πάνω στα προβλήματα σου, να ξέρεις ότι υπάρχουν κι άλλοι που παλεύουν με τα ίδια προβλήματα και ότι είναι δυνατό να ξαναχτίσεις μια αξιοπρεπή ζωή στη συνέχεια.

Όταν αισθάνεσαι ότι όλοι σε έχουν εγκαταλείψει και ότι κανείς δεν παλεύει ενάντια σε αυτό που έχεις υποστεί, κάνεις λάθος. Είμαστε εδώ, δεν είμαι πάντα σίγουρος ότι είμαστε πολλοί ή τόσο δυνατοί, αλλά είμαστε εδώ και θα δουλέψουμε αδιάκοπα για να εξασφαλίσουμε το μικρότερο δυνατό αριθμό ανθρώπων που θα

γίνουν ξανά στόχος εγκλημάτων μίσους και εξτρεμιστικής βίας!

Σε ευχαριστώ!